

Vergaderjaar 2024–2025

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 3035

VERSLAG VAN DE RAPPORTEURS

Vastgesteld op 30 januari 2025

Introductie

De vaste Kamercommissie voor Europese Zaken heeft ons in februari 2024 aangesteld als rapporteurs op het thema EU-hervormingen, naar aanleiding van de aankondiging van de mededeling van de Europese Commissie over pretoetredingshervormingen en beleidsevaluaties, die op 20 maart 2024 verscheen.¹ Tot november 2024 was het lid Van Campen tevens rapporteur op dit thema.

Wij brengen tussentijds verslag uit over de activiteiten die wij tot op heden tijdens ons rapporteurschap hebben ondernomen en geven informatie over het vervolg.

Aanbevelingen van de rapporteurs

De inhoud van dit tussentijdse verslag kan worden betrokken bij de voorbereiding op de commissiedebatten voor de Raad Algemene Zaken, het debat over de Staat van de Europese Unie of de plenaire debatten over de Europese Raad, zodra dit onderwerp wordt geagendeerd.

Doel van het EU-rapporteurschap

Het rapporteurschap richt zich op het volgen van EU-voorstellen en ontwikkelingen inzake pre-toetredingshervormingen in de EU, hetgeen een prioritair onderwerp is van de commissie Europese Zaken. Het doel is om de informatiepositie van de commissie Europese Zaken te versterken, de EU-voorstellen optimaal te behandelen en inzicht te verschaffen in overlap met andere commissies.

Inhoudelijk ligt de focus op de vraag: op welke manier wordt de EU slagvaardiger, ongeacht de omvang, en welke hervormingen (institutieneel of anderszins) zijn hiervoor noodzakelijk? Hierbij focussen we ons

¹ EUR-Lex - 52024DC0146 - EN - EUR-Lex

met name op economische, geopolitieke en rechtsstatelijke slagvaardigheid. Wat zijn de voor- en nadelen, risico's en kansen van de voorstellen die gedaan worden? Vervolgens trachten we te komen tot aanbevelingen welke hervormingen volgens ons nodig zijn voor een slagvaardiger EU.

Terugkoppeling over de ondernomen activiteiten

1. Gesprekken experts

Met verschillende experts hebben gesprekken plaatsgevonden. Zo is gesproken met twee leden van de zogenaamde Frans-Duitse werkgroep, die in opdracht van de Ministers voor Europese Zaken van Duitsland en Frankrijk onderzocht welke EU-hervormingen nodig en mogelijk zijn voorafgaand aan EU-uitbreiding. Hiertoe heeft deze werkgroep een rapport opgesteld, *Sailing on High Seas*.² De experts lichtten de aanbevelingen in dit rapport toe. Zij spitsten zich toe op het verbeteren van rechtsstatelijkheid in de EU, gezien het belang hiervan voor de interne markt. Dit kan onder andere door budgetconditionaliteit veel breder te gebruiken en de besluitvorming over het starten van de artikel 7-procedure voortaan met 4/5 meerderheid te doen in plaats van unanimitieit. Verder zou alle besluitvorming plaats moeten vinden met gekwalificeerde meerderheid, behalve op buitenlands beleid en defensie. Om dit ook voor kleine lidstaten acceptabel te maken zou een soevereiniteitsvangnet ingevoerd moeten worden en zou de stembalans van meerderheid/bevolkingspercentage moeten wijzigen van 65/55 naar 60/60, hetgeen iets nadeliger is voor grote lidstaten. Ook zou het mogelijk moeten zijn een opt-out te nemen als gekwalificeerde meerderheidsbesluitvorming geïntroduceerd wordt op nieuwe beleidsterreinen.

Op 27 juni jl. is de Minister van Buitenlandse Zaken verzocht een kabinetsappreciatie te geven van het rapport *Sailing on High Seas*. Deze appreciatie wordt nog verwacht.

Ook is gesproken met leden van de commissie Meijers over door hen voorgestelde mogelijke amendementen op het Verdrag van de EU. De commissie Meijers verwacht hun voorstellen later dit jaar te publiceren. In het eindverslag van dit rapporteurschap zal dit meegenomen worden.

2. Uitvraag ECPRD

Onder nationale parlementen in de EU is in september/oktober 2024 een uitvraag gedaan naar de standpunten over interne hervormingen van de EU en de belangrijkste deelaspecten daarbij, zoals besluitvorming met gekwalificeerde meerderheid, het aantal Europees Commissarissen en Europarlementariërs, competenties van Commissie en Europees Parlement. Ook is gevraagd naar de standpunten over de inzet van (aanvullende) eigen middelen of specifieke (nieuwe) economische instrumenten om te kunnen voldoen aan de verwachte hogere vraag naar EU-middelen in het kader van het nieuwe Meerjarig Financieel Kader (2028–2034).

Vanuit 26 Kamers uit 21 nationale parlementen is gereageerd op deze uitvraag. De meeste parlementen hebben nog geen formeel standpunt ingenomen over de gewenste interne hervormingen in de EU. Alleen het

² <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/2617206/4d0e0010ffcd8c0079e21329bbbb3332/230919-rfaa-deu-fra-bericht-data.pdf>

Deense parlement³, de Duitse Bundesrat⁴ en de Franse senaat⁵ hadden op het moment van uitvraag een eigen positie ingenomen. Wel hebben verschillende parlementen op deelaspecten informatie gegeven over standpunten van hun regering of parlement. Daaruit blijkt dat er grote verdeeldheid is over de wenselijkheid van verschillende hervormingsmogelijkheden, zoals over de mogelijkheid over te gaan op besluitvorming met gekwalificeerde meerderheid (QMV). Over QMV op onderdelen van het buitenlands beleid waren zowel voor- als tegenstanders, maar QMV op andere onderdelen van beleid werd door vrijwel alle respondenten afgewezen. Er was grote overeenstemming over de vraag of Verdragswijziging nodig is voor het doorvoeren van hervormingen: vrijwel geen enkel parlement vond dit wenselijk. Op de vraag over eigen middelen in het MFK kwamen weinig reacties. De reacties die ontvangen zijn waren verdeeld: enkelen waren voorstander van nieuwe eigen middelen, anderen waren van mening dat de huidige eigen middelen goed werkten en dat geen nieuwe eigen middelen nodig zijn. Over de specifieke reacties van nationale parlementen wordt de commissie Europese Zaken separaat geïnformeerd.

3. Adviesaanvraag Adviesraad Internationale Vraagstukken

Op 5 november 2024 heeft de Tweede Kamer op ons initiatief besloten de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) advies⁶ te vragen over mogelijke EU-hervormingen om de EU slagvaardiger en daadkrachtiger te maken, ook met het oog op een eventuele EU-uitbreiding.

Doel van het advies is heldere, scherpe dilemma's te schetsen voor Nederland en de EU in het debat over de toekomst van de EU. Het advies is bij voorkeur toegespitst op drie belangrijke terreinen: institutioneel/geopolitiek, rechtsstatelijkheid en economie/financiën. Hierbij gaat het onder andere om de internationale uitdagingen, vetorecht op buitenlands beleid, de bescherming van de rechtsstaat en de toekomstige financiering van Europese ambities. Het advies is naar verwachting tegen april 2025 beschikbaar.

4. Overige activiteiten

De rapporteurs verzochten de Minister van Buitenlandse Zaken om een spoedige kabinetsappreciatie op de Commissiemededeling over pretoetredingshervormingen⁷. Deze is op 19 april 2024 ontvangen⁸.

Op 21 mei 2024 heeft een gesprek plaatsgevonden met de Eerste Kamer waarin dit rapporteurschap is toegelicht.⁹

In juni 2024 heeft de commissie Europese Zaken een technische briefing georganiseerd waarin vanuit het Ministerie van Buitenlandse Zaken een toelichting gegeven is op de Commissiemededeling over pretoetredingshervormingen en beleidsevaluaties.

In het najaar van 2024 hebben in de Tweede Kamer verschillende rondetafelgesprekken plaatsgevonden die aan het onderwerp van dit

³ European Policy Agreement

⁴ document 283/24

⁵ Essentiel sur Législation Européenne: peut mieux faire! www.senat.fr/rap/r24-190/r24-190-syn.pdf

⁶ EU-hervormingen | Adviestrajecten | Adviesraad Internationale Vraagstukken
⁷ 21 501-02, nr. 2887

⁸ <https://open.overheid.nl/documenten/dc54eed4-be88-4ec6-97c6-b2977dbb0984/file>

⁹ Verslag van de vergadering van de commissie voor Europese Zaken (EUZA) op 21 mei 2024 - Europese Berichtgeving Eerste Kamer

rapporteurschap linken, zoals een rondetafelgesprek over EU-uitbreiding¹⁰ (6 november 2024) en het rondetafelgesprek over het rapport Draghi, *The future of European Competitiveness*¹¹ (11 december 2024). Op verzoek van de rapporteurs vond bovendien het rondetafelgesprek over het rapport Letta, *Much more than a Market*¹² (12 september 2024) plaats.

Stand van zaken in de EU

Naar verwachting publiceert de Europese Commissie in de komende maanden de zogenaamde pre-toetreding beleidsevaluaties, als vervolg op de initiële Commissiemededeling van 20 maart 2024. De Ministers van Europese Zaken bespreken dit mogelijk tijdens de Raad Algemene Zaken van 18 maart 2024⁵. De regeringsleiders spreken vervolgens tijdens de Europese Raad van 26–27 juni 2025 over interne hervormingen naar aanleiding van deze beleidsevaluaties. Het Pools EU-voorzitterschap streeft ernaar een vervolverslag voor te bereiden aan de Europese Raad in overeenstemming met de afgesproken «routekaart» in juni 2024, waarin wordt gereflecteerd op vier onderdelen van toekomstige hervorming: waarden, beleid, begroting en bestuur.

Vervolg rapporteurschap

De eerstvolgende activiteiten die wij voorzien als rapporteurs zijn verdere gesprekken met experts en wellicht rapporteurs uit enkele nationale parlementen. Indien het Europees Parlement een rapporteur benoemt op het dossier Pretoetredingshervormingen en beleidsevaluaties is het voornemen om ook in gesprek te gaan met deze rapporteur. Verder wordt de publicatie van het AIV-onderzoek verwacht in het voorjaar van 2025, zodat de uitkomsten betrokken kunnen worden bij het debat over de Staat van de Europese Unie en het debat over de Europese Raad in juni.

Over de uitkomsten van de verdere activiteiten zullen wij u informeren in het eindverslag van dit rapporteurschap, naar verwachting rond de zomer van 2025.

Klaver
Dassen

¹⁰ Rondetafelgesprek over EU-uitbreiding | Tweede Kamer der Staten-Generaal

¹¹ Rondetafelgesprek over het Draghi-rapport | Tweede Kamer der Staten-Generaal

¹² Rondetafelgesprek over toekomst van de interne markt | Tweede Kamer der Staten-Generaal